

Laarbeek

Samen aan zet!

Kadernota 2023

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Algemeen	3
Leeswijzer	3
Procedure behandeling kadernota.....	4
Financiële positie 2023-2026	5
Programma 1 Burger en bestuur	7
Programma 2 Veiligheid	9
Programma 3 Woon- en leefklimaat	11
Programma 4 Economie en werkgelegenheid	16
Programma 5 Gezondheid, welzijn, zorg en onderwijs	18
Programma 6 Financiën en bedrijfsvoering	22
Financiële kaderstelling	25
Algemeen	25
Financiële uitgangspunten 2023-2026	25

Inleiding

Algemeen

Hierbij bieden wij u de Kadernota 2023 aan, met de titel 'Samen aan zet!'.

Na de verkiezingen in het voorjaar is het nieuwe college vol energie aan de slag gegaan. De Kadernota 2023 is de eerste doorkijk naar de toekomst, opgemaakt op basis van het nieuwe bestuursakkoord 2023-2026.

Er liggen nieuwe uitdagingen in het verschieft die onze gemeentegrenzen ver overschrijden. We ondervinden de slagschaduw van de coronapandemie en de Oekraïne-crisis. Ook de woningbouwopgave, de uitdagingen in het buitengebied en de toenemende tweedeling en armoede in de samenleving vergen de komende jaren een eensgezinde aanpak. We kunnen het samen, dat hebben we al bewezen in de afgelopen 25 jaar. De opgaven zijn ons bindmiddel.

De nieuwe coalitie en het nieuwe bestuursakkoord 2023-2026 geven nieuwe inzichten en ambities. Inzichten en ambities die we moeten afstemmen en overleggen met uw raad, de samenleving en andere betrokken partijen. We staan samen voor grote uitdagingen, die we met vertrouwen en in goed samenspel oppakken.

Om dit gedegen te kunnen doen en een goed beeld te schetsen, hebben we tijd nodig.

Dit maakt dat we in deze Kadernota nog geen concrete beleidsvoorstellen of financiële dekking hebben opgenomen als vertaling van het bestuursakkoord. We zien deze Kadernota dan ook als opmaat naar de Begroting 2023. Het geeft ons vertrouwen voor de toekomst om samen te werken aan mooie ontwikkelingen in onze gemeente. We gaan vol energie aan de slag en kijken uit naar een goede samenwerking met uw raad, en alle andere partijen die een bijdrage leveren aan ontwikkelingen in onze mooie gemeente.

Dit alles met als doel om een kompas te bieden voor de *toekomst* van Laarbeek en samen er voor te zorgen dat de leefkwaliteit, economie en sociale samenhang op het gewenste niveau blijft voor onze gemeenschap.

Leeswijzer

In de inleiding vindt de aanbieding plaats van deze Kadernota 2023, waarna de leeswijzer en procedure van behandeling van deze Kadernota kort wordt toegelicht. Vervolgens wordt de financiële positie 2023 t/m 2026 weergegeven met een toelichting op het gepresenteerde meerjarenperspectief. Hierin is een geactualiseerd financieel overzicht van de financiële positie 2023-2026 opgenomen inclusief de mutaties naar aanleiding van de 1e tussenrapportage 2022. Inmiddels ligt er een nieuw Bestuursakkoord gemeente Laarbeek 2022-2026 'Samen aan zet!'. Hiervan zal een uitwerking van de geformuleerde ambities/afspraken per programma in de vorm van 'Wat gaan we ervoor doen in 2023?' pas bij de samenstelling van de begroting 2023 worden toegevoegd.

Als laatste onderdeel worden in de financiële kaderstelling met name de financiële uitgangspunten gepresenteerd, die als basis gebruikt zullen worden bij de verdere uitwerking en samenstelling van de begroting 2023 met bijbehorend meerjarenperspectief 2024-2026.

Procedure behandeling kadernota

Concrete beleidsvoorstellen of dekkingsvoorstellen als vertaling van het nieuwe Bestuursakkoord 'Samen aan zet!' zijn niet opgenomen in deze Kadernota 2023. Nu wordt een Kadernota gepresenteerd met daarin verwerkt enkel de bijstellingen tot en met de 1^e tussenrapportage 2022 met nog geen financieel sluitende meerjarenbegroting 2023-2026. In aanloop naar de samenstelling van de begroting 2023 en meerjarenraming 2024-2026 zal uitwerking worden gegeven aan gewenste nieuwe beleidsvoornemens in combinatie met de dekking hiervan.

Financiële positie 2023-2026

In dit hoofdstuk wordt het financieel beeld 2023-2026 gepresenteerd van de primitieve begroting 2022-2025 inclusief de mutaties van de 1e tussenrapportage 2022. Zoals gezegd worden concrete nieuwe beleidsvoorstellen en dekkingsvoorstellen op basis van het Bestuursakkoord 'Samen aan zet!' gepresenteerd in de Begroting 2023.

Ook in de financiële vertaling per programma zijn derhalve nog geen financiële voorstellen opgenomen.

Ontwikkeling exploitatiesaldo

Onderstaande tabel geeft het verloop van het exploitatiesaldo in het meerjarenperspectief inclusief de mutaties uit de Kadernota 2023 weer.

	Begroting	Meerjarenperspectief		
	2023	2024	2025	2026
<i>bedragen x 1.000</i>				
Primitieve begroting 2022-2025	40	49	129	91
Mutaties tot en met mei	0	0	0	0
1e Tussenrapportage 2022	-27	-29	-28	-27
Saldo na 1e Tussenrapportage 2022	13	19	100	64
Kadernota 2023-2026	13	19	100	64

Het financieel vertrekpunt is de vastgestelde begroting 2022 met bijbehorend meerjarenperspectief 2023-2025 inclusief de gevolgen van het daarin opgenomen meerjarig dekkingsplan. Daarna zijn de financiële gevolgen verwerkt van de vastgestelde begrotingswijzigingen tot en met de raadsvergaderingen van mei 2022, aangevuld met de financiële gevolgen van de vast te stellen 1e tussenrapportage 2022 (conform raadsvoorstel 30 juni 2022).

Recent is het nieuwe Bestuursakkoord gemeente Laarbeek 2022-2026 'Samen aan zet!' gepresenteerd. In aanloop naar de samenstelling van de begroting 2023 vindt als gevolg hiervan nu in deze Kadernota 2023 nog géén verwerking plaats van diverse bijstellingen in de vorm van:

- Nieuw beleid: dit betreft voorstellen voor het beschikbaar stellen van (nieuwe) middelen voor nieuwe beleidsonderwerpen;
- Bestaand beleid: dit betreft voorstellen voor het beschikbaar stellen van middelen of bijstellingen of onderwerpen, die bestaand beleid betreffen;
- Gemeentefonds: bijstelling van de algemene uitkering als gevolg van circulaire;
- Dekkingsplan: dit betreft nieuwe dekkingsmiddelen of bijstelling van bestaande dekkingsmiddelen uit het dekkingsplan.

De Kadernota 2023 geeft een inhoudelijk fundament op basis van 'Samen aan zet!' voor het financieel meerjarenperspectief van de Begroting 2023 om te komen tot een structureel sluitende meerjarenbegroting.

Structureel evenwicht

Onderstaande tabel geeft de splitsing van het exploitatiesaldo uit het meerjarenperspectief naar incidenteel en structureel weer.

<i>bedragen x 1.000</i>	Begroting	Meerjarenperspectief		
	2023	2024	2025	2026
Structureel	-30	-101	100	54
Incidenteel	43	120	0	10
Saldo Kadernota 2023	13	19	100	64

Dit overzicht geeft inzicht hoe het geraamde exploitatieresultaat over de periode 2023-2026 is opgebouwd qua verdeling naar het saldo van zowel structurele als incidentele baten en lasten.

Dekkingsplan 2023-2026

In deze Kadernota 2023 is het dekkingsplan conform de vastgestelde begroting 2022 met bijbehorend meerjarenperspectief 2023-2025 al vertaald in de geactualiseerde saldi. Daarbij geldt als reeds vastgesteld dekkingsplan:

- verhoging ozb-opbrengst 2023 t/m 2025 ter grootte van jaarlijks 1,5% inclusief inflatie;
- verhoging opbrengst bouwleges met jaarlijks 2% en de overige leges met jaarlijks 5% (voor zover mogelijk);
- verhoging tarief rioolheffing met jaarlijks 3,61% aangevuld met verhoging van een jaarlijkse inflatiecorrectie (conform vastgesteld rioolbeheerplan).

Dit dekkingsplan kan richting de presentatie van de begroting 2023 nog worden gewijzigd.

Programma 1 Burger en bestuur

Portefeuillehouders

Burgemeester Van der Meijden

Ontwikkelingen

De veranderende rol van de overheid

De maatschappelijke opgaven van deze tijd worden steeds omvangrijker en complexer. Deze vraagstukken kunnen we als gemeente niet alléén oplossen. De hulp van inwoners, instanties en verenigingen is hard nodig. De omwenteling die de gemeente maakt in relatie tot de inwoner en groepen inwoners kan getypeerd worden als: 'meer loslaten en minder bemoeizucht'. Dit vraagt om een ander soort lokaal bestuur. De gemeente is op zoek naar haar nieuwe rol. Zaken niet dichtregelen met beleidsnota's maar gebruik maken van de energie en kennis in de samenleving en hierbij een faciliterende, ondersteunende en verbindende houding aannemen. We staan open voor initiatieven vanuit de samenleving en - waar nodig en gewenst - ondersteunen en faciliteren we deze. Deze houding is ook verwerkt in de aanstaande Omgevingswet die naar verwachting op 1 januari 2023 in werking treedt. We gaan van nee, tenzij, naar ja, mits. Dit vraagt een andere manier van werken van ons bestuur en onze medewerkers. De Omgevingswet schrijft bij ruimtelijke planvorming - zo vroeg mogelijk in het traject - tevens een omgevingsdialog voor tussen initiatiefnemers en omwonenden.

Toenemende digitalisering en transparantie

We gaan steeds meer naar een digitale wereld waarbij persoonlijk contact steeds verder afneemt. Dit heeft ook gevolgen voor de dienstverlening binnen onze gemeente. Dit is een doorlopend proces want de digitalisering van de wereld gaat erg snel. Bovendien is het zaak te bewaken dat in deze voortgaande digitalisering, de kwetsbare groepen - zoals ouderen en minima - mee kunnen blijven doen.

De maatschappij vraagt ook om meer transparantie bij de totstandkoming van besluiten. Daarom is per 1 mei 2022 de Wet Open Overheid in werking getreden. Deze wet is bedoeld om overheden actief transparanter te maken. Overheidsinformatie dient beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren zijn. Dit sluit aan bij de bovengenoemde veranderende rol van de overheid.

Samenwerking op basis van goedschaligheid

Met het vaststellen van de Toekomstvisie "Samen daadkrachtig en energiek naar 2030" is er door de gemeente en de gemeenschap een bewuste keuze gemaakt om een zelfstandige gemeente te blijven. Voor een deel van de maatschappelijke opgaven kan de uitvoering het best plaatsvinden op het laagste schaalniveau, namelijk dat van de gemeente Laarbeek. Bij andere opgaven ligt het echter voor de hand om op basis van 'goedschaligheid' de samenwerking met anderen aan te gaan. Voorbeelden hiervan zijn Metropoolregio Eindhoven, Belastingensamenwerking Oost-Brabant, de samenwerking met Gemert-Bakel, de Peelgemeenten, Senzer, de Veiligheidsregio en de Omgevingsdienst Zuidoost Brabant. Niet alleen zijn sommige vraagstukken te complex om lokaal op te pakken, maar ze zouden ook te kostbaar zijn. Denk aan de regionale afvalinzameling door Blink of de coronabestrijding door de GGD. We kijken als gemeente dus ook over de lokale en regionale grenzen heen. Dit is goed voor de regio en goed voor Laarbeek.

Ambities

- A. Het samenspel tussen raad, bestuur en organisatie is een kracht van Laarbeek die we willen behouden.
- B. We vinden het belangrijk om bewoners te betrekken bij de voorbereiding en uitvoering van gemeentelijke plannen. Daarbij staan we open voor initiatieven uit de samenleving.
- C. We zetten conform de Wet open overheid in op een actievere informatieverstrekking over onze besluitvorming en beleidsstukken.
- D. We communiceren in begrijpelijke en duidelijke taal met onze inwoners.

- E. We nemen een proactieve rol in regionale netwerken en kijken over de bestaande regiogrenzen heen om gemeentelijke en regionale belangen te behartigen en kansen te benutten.
- F. De gemeentelijke milieustraat voldoet aan de eisen van deze tijd.

Afspraken

Onderstaande afspraken zijn op dit programma van toepassing.

- 1.01 Met enige regelmaat wordt de samenwerking tussen raad, bestuur en organisatie geëvalueerd en vormgegeven, bijvoorbeeld door thematische bijeenkomsten.
- 1.02 We evalueren de nieuwe vergaderstructuur van commissie en raad.
- 1.03 De gemeente stelt een participatieverordening op. Basis voor deze verordening is het in 2021 vastgestelde participatiebeleid. In deze verordening wordt uiteengezet wat onder participatie wordt verstaan en wat inwoners en gemeente in dit verband in alle redelijkheid van elkaar mogen verwachten.
- 1.04 Initiatieven uit de samenleving worden - waar nodig en mogelijk - door de gemeente ondersteund en gefaciliteerd.
- 1.05 We spreken initiatiefnemers bij de beoordeling van plannen aan op het voeren van een zorgvuldige omgevingsdialoog.
- 1.06 We hanteren taalniveau B1 bij de communicatie met inwoners en spreken daarbij duidelijke en realistische verwachtingen uit op welke termijn men een reactie krijgt.
- 1.07 In het kader van goedschaligheid en samenwerking - met een natuurlijke gerichtheid op de Peelgemeenten en Brainport - wordt de horizon verbreed, bijvoorbeeld naar de gemeente Meierijstad.
- 1.08 Er wordt een besluit genomen over en krediet beschikbaar gesteld voor de noodzakelijke renovatie van de milieustraat. Hierbij wordt een aantal scenario's van dienstverlening, bijbehorende kosten en eventuele samenwerking met omliggende gemeenten onderzocht.

Taakvelden per programma

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

- 0.1 Bestuur
- 0.10.1 Mutaties reserves programma 1
- 0.2 Burgerzaken
- 7.2 Riolering
- 7.3 Afval

Financiën

Onderstaande tabel geeft het verloop van het programmasaldo weer.

	Begroting		Meerjarenperspectief	
	2023	2024	2025	2026
<i>bedragen x 1.000</i>				
Primitieve begroting 2022-2025	-882	-879	-849	-849
Mutaties tot en met mei	-6	-6	-6	-6
1e Tussenrapportage 2022	0	0	0	0
Saldo na 1e Tussenrapportage 2022	-888	-885	-855	-855
Saldo na Kadernota 2023-2026	-888	-885	-855	-855

Programma 2 Veiligheid

Portefeuillehouders

Burgemeester Van der Meijden

Ontwikkelingen

Gezamenlijke verantwoordelijkheid

Inwoners moeten zich veilig voelen in hun eigen leefomgeving. Kleine irritaties, zoals foutparkeren en zwerfvuil, maar ook grotere vraagstukken, zoals overlast van verwarde personen, criminaliteit en illegale wietplantages, geven inwoners een onveilig gevoel. Het is belangrijk dat dit in een vroegtijdig stadium wordt gesignaleerd. Dat vraagt om ogen en oren in de wijk, onder meer van de politie en van gemeentelijke handhavers, maar ook van inwoners. Ogen en oren van bewoners zijn nog belangrijker in het buitengebied, waar het natuurlijk toezicht door de omvang van het terrein nu eenmaal minder aanwezig is. Een veilige samenleving is dan ook een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Door de bank genomen voelen de inwoners van Laarbeek zich veilig. De integrale en systematische aanpak van onveiligheid zoals we die al jaren -samen met onze veiligheidspartners- toepassen, werpt nog steeds vruchten af. Resultaten uit de veiligheidsmonitor en de criminaliteitscijfers wijzen dat ook uit. Begin 2022 is tevens het uitvoeringsprogramma Aanpak Ondernijdende Criminaliteit opnieuw vastgesteld voor een periode van vier jaar. Een van de meest tastbare onderdelen van deze samenwerking is de inzet van het Peelland Interventie Team (PIT) en de aansluiting bij Meld Misdaad Anoniem.

Verschuiving in criminaliteit

Mede door de corona-pandemie en de digitalisering is er een opvallende verschuiving waarneembaar geweest van de traditionele vormen van criminaliteit (zoals diefstallen, woninginbraken en overvallen) naar andere vormen van criminaliteit zoals cybercrime en horizontale fraude. Ook opvallend is dat het tijdsverloop van een handhavingproces steeds vaker wordt opgerekt.

Evenementen

Als gevolg van corona zijn er minder vergunningaanvragen binnen gekomen voor evenementen. We constateren dat het aantal aanvragen voor evenementen weer groeiende is. Dit vanaf het moment dat de beperkende maatregelen als gevolg van corona zijn opgeheven, maar ook ten opzichte van de periode voor corona. Vanuit de omgeving wordt steeds kritischer gekeken naar de voorwaarden waaronder evenementen worden toegestaan. We zoeken naar een goede balans tussen levendigheid en leefbaarheid. Dat vraagt om een nog zorgvuldigere, inhoudelijke check van mogelijke risico's en passende maatregelen.

Brandweer

Brandweerposten krijgen steeds vaker te maken met een tekort aan vrijwilligers. Regionaal is een wervingstraject gestart dat zijn vruchten heeft afgeworpen. Het is belangrijk dat de posten voldoende zijn bemenst. Samen met de andere hulporganisaties waken zij over onze veiligheid.

Sociale veiligheid

De afgelopen periode hebben we geïnvesteerd in de sociale veiligheid. De Aanpak ter Voorkoming Escalatie is hierop ingericht en de procesregisseur is de spil tussen het sociaal domein en het veiligheidsdomein.

Ambities

- A. Inwoners dragen op basis van wederkerigheid mede verantwoordelijkheid voor een veilige samenleving.
- B. Ondernijning wordt aangepakt en niet geaccepteerd.
- C. Een integrale beoordeling en afweging van aanvragen voor evenementen is noodzakelijk.

D. De kwaliteit en kwantiteit van de brandweer is op orde en de genormeerde aanrijtijden worden gehaald.

Afspraken

Onderstaande afspraken zijn op dit programma van toepassing.

- 2.01 Raad en college staan zij-aan-zij in de aanpak van ondermijning en andere vormen van criminaliteit.
- 2.02 We treden daadkrachtig op tegen afvaldumping, stropers en crossers, in het bijzonder in kwetsbare natuurgebieden als De Biezen en 't Gulden Land.
- 2.03 Er wordt gezocht naar extra toezicht in het buitengebied, bijvoorbeeld doorerschikking of aanstelling van een 'groene BOA'.
- 2.04 Het evenementenbeleid wordt herijkt.
- 2.05 De door de veiligheidsregio ingezette wervingsactie voor vrijwilligers bij de lokale brandweer wordt gecontinueerd tot het moment dat de brandweer voldoende is bemenst.
- 2.06 We gaan beleid ontwikkelen op het gebruik van cameratoezicht in de openbare ruimte.

Taakvelden per programma

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

- 0.10.2 Mutaties reserves programma 2
  - 1.1 Crisisbeheersing en Brandweer
  - 1.2 Openbare orde en Veiligheid
  - 7.5 Begraafplaatsen

Financiën

Onderstaande tabel geeft het verloop van het programmasaldo weer.

	Begroting		Meerjarenperspectief	
<i>bedragen x 1.000</i>	2023	2024	2025	2026
Primitieve begroting 2022-2025	-1.787	-1.787	-1.787	-1.787
Mutaties tot en met mei	0	0	0	0
1e Tussenrapportage 2022	57	57	57	57
Saldo na 1e Tussenrapportage 2022	-1.731	-1.730	-1.730	-1.730
Saldo na Kadernota 2023-2026	-1.731	-1.730	-1.730	-1.730

Programma 3 Woon- en leefklimaat

Portefeuillehouders

Wethouder Briels
Wethouder Slaets-Sonneveldt
Wethouder Van den Berkmortel

Ontwikkelingen

Leefbaarheid

Laarbeek is een vitale en toekomstbestendige gemeente waar het goed wonen is. Om dit te blijven wordt voortdurend gewerkt om het dorpse karakter te behouden. Er is aandacht voor voldoende geschikte woningen die aansluiten bij huidige en toekomstige behoeften. Op verschillende manieren spant de gemeente zich in voor een verdere verbetering van natuur, milieu en landschap. Voor de gebiedsontwikkeling aan de Heuvel in Lieshout wordt een integraal plan ontwikkeld. Door de raad is de opdracht gegeven om dit samen met inwoners te doen.

Omgevingsvisie

Op 9 december 2021 heeft de gemeenteraad de Omgevingsvisie buitengebied vastgesteld. De Omgevingswet schrijft een omgevingsvisie voor het gehele grondgebied voor, vast te stellen vóór 1 januari 2025. Dit betekent dat er ook nog voor 1 januari 2025 een omgevingsvisie voor de kernen moet worden opgesteld.

In het buitengebied worden enerzijds steeds meer agrarische bedrijven beëindigd, anderzijds is er de toenemende schaalvergroting. Dat leidt tot vraagstukken met betrekking tot het hergebruik van de vrijkomende agrarische bebouwing en gronden, verloedering en toename van (drugsgelateerde) criminaliteit. Het gaat dus om economische belangen maar zeker ook om andere waarden zoals gezondheid, agrarisch erfgoed, natuur en landschap, biodiversiteit en klimaat.

Woningbouw

De provincie geeft jaarlijks een bevolkingsprognose en het daaruit voortvloeiende aantal woningen dat in principe gebouwd mag worden. In Laarbeek naderen we deze prognose snel, en zodra we deze bereikt hebben, zijn uit- en inbreidingslocaties niet zondermeer nog realiseerbaar. Kwalitatief en kwantitatief goed onderbouwde plannen, afgestemd met de regio en provincie, geven mogelijkheden om meer te bouwen dan de prognose. Inbreiding gaat daarbij voor uitbreiding. Dit zorgt voor een aantal uitdagingen. Deze locaties zijn schaars en brengen hogere ontwikkelkosten met zich mee dan uitbreidingslocaties. Ook treedt er spanning op ten opzichte van klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen. Verder geeft inbreiding meer kans op bezwaren en dus langere procedures. In onze woonvisie is aangegeven vooral te kiezen voor goedkope woningen; dit zorgt ook ten aanzien van de planexploitatie voor een uitdaging. Er moeten dan ook prioriteiten gesteld worden: welke plannen worden wel en niet uitgevoerd en in hoeverre passen deze binnen de uitwerking van de woonvisie?

Klimaatverandering

Ons klimaat verandert, er komen steeds meer extremen in de weersomstandigheden. Dit vraagt een andere manier van denken van iedereen. De leefomgeving moet namelijk anders ingericht worden om hierop voorbereid te zijn. Hier wordt vanuit het Nationale Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie op gestuurd. De openbare ruimte moet groener worden en we zetten vol in op het uitvoeren van ons natuur- en landschapsbeleid. De huidige beleidsplannen voor openbaar groen (2011) en bomenbeheer (2013) zijn verouderd. Nieuwe uitgangspunten dwingen ons om het onderhoudsniveau van het openbaar groen kritisch tegen het licht te houden en zo nodig te herzien.

Energietransitie

Er zijn toenemende Rijksambities op het gebied van de energietransitie die zich uiten in strengere regelgeving, toenemende gemeentelijke verplichtingen, maar ook

subsidieprogramma's en projecten. Denk aan de duurzame warmtetransitie. Laarbeek voert de Transitie Visie Warmte uit door toe te werken naar een aardgasvrij Laarbeek in 2050. Laarbeek zet in op grootschalige opwek van duurzame energie door onder andere onderzoek te doen naar mogelijkheden voor een windpark, met inachtneming van de conclusies uit de recent gevoerde omgevingsdialoog. Ook zet Laarbeek zich - voor zover dit lokaal mogelijk is - in tegen energie-armoede.

Recreatie en toerisme

In 2021 hebben we samen met de Brabantse Peelgemeentes een regionale marketingorganisatie opgezet: Land van de Peel. In 2022 wordt de organisatiestructuur voor Land van de Peel en regionale samenwerking op het vlak van vrijetijdseconomie verder vormgegeven. 't Gulden Land in Aarle-Rixtel en de Blauwe Poort in Beek en Donk worden ontwikkeld voor recreatie en natuur, met de nadruk op natuurontwikkeling.

In de transitie van het buitengebied zijn recreatieve en toeristische ontwikkelingen meer en meer een alternatief voor stoppende agrariërs en veehouders. In de Omgevingsvisie buitengebied zijn de globale kaders gesteld voor deze ontwikkelingen.

Laarbeek profileert zich als Waterpoort van de Peel en spant zich in voor een aantrekkelijk buitengebied met extensieve en laagdrempelige recreatie. De komende periode wordt verder ingezet op (het faciliteren van) kleinschalige recreatieve functies.

Erfgoed

In 2021 is het nieuwe erfgoedbeleid vastgesteld voor de periode 2021-2026. Hierin is een uitvoeringsprogramma opgenomen. In 2022 worden diverse acties opgepakt zoals het paraplubestemmingsplan archeologie en monumenten en de Kerkenvisie. De inwerkingtreding van de Omgevingswet heeft consequenties voor de bescherming van erfgoed. Om de bescherming goed te waarborgen moeten de nodige acties worden uitgevoerd op korte en lange termijn.

Verkeer

Vanuit de Bereikbaarheidsagenda worden diverse projecten in Laarbeek uitgevoerd zoals de aanleg van diverse snelfietspaden, het opwaarderen van de bushalte bij Bavaria en het oplossen van het knelpunt bij de Beekse brug. Dit knelpunt staat hoog op de politieke agenda. Voor de gewenste oplossing bij de Beekse brug is nog geen overeenstemming met de provincie in verband met de cultuurhistorische waarde van Landgoed Eyckenlust. Er wordt veel overlast ervaren van doorgaand verkeer door de kernen.

Ambities

- A. Laarbeek blijft zich profileren als een landelijke, zelfbewuste gemeente die haar positie op korte afstand van Helmond en Eindhoven benut door te werken aan een aantrekkelijk buitengebied en woon- en leefklimaat. Aantrekkelijk voor zowel de inwoner als de (stedelijke) recreant die rust en ruimte ambieert (Profielchets Omgevingsvisie Buitengebied). Groei van het aantal woningen en inwoners is geen doel op zich.
- B. Tot behoud van het dorpse karakter van de kernen wordt terughoudend omgegaan met het bebouwen van open plekken. Er dient in de kernen een goede balans te worden gezocht tussen woningbouw, groenbehoud, groenbeleving, speelvoorzieningen en klimaatadaptatie (waaronder waterretentie).
- C. We zetten in op behoud van de eigen identiteit van de vier Laarbeekse kernen.
- D. In het kader van de aanstaande inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt toegewerkt naar één omgevingsvisie en één omgevingsplan voor het gehele grondgebied van Laarbeek.
- E. We blijven streven naar kansen en nieuwe economische dragers voor vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen.
- F. Laarbeekse jongeren en ouderen hebben de mogelijkheid om in hun eigen dorp passende woningen te kopen of te huren. Het aandeel jongeren en ouderen in de vier kernen dient zoveel mogelijk op peil te worden gehouden.
- G. We streven bij bestaande en nieuwe woonbuurten naar de aanwezigheid van groen op korte afstand voor iedereen.
- H. Wateroverlast ten gevolge van de klimaatverandering wordt zoveel als technisch en

- financieel mogelijk, voorkomen en teruggedrongen.
- I. We blijven investeren in de ombouw naar en het onderhoud van een toekomstbestendige openbare ruimte.
  - J. We zetten in op het verankeren van duurzaamheid in alle beleidsonderwerpen en het aanbrengen van focus in concrete duurzaamheidsdoelstellingen.
  - K. We beschermen het erfgoed en houden het in stand.
  - L. We werken aan een verbeterde bereikbaarheid en beperken, in het kader van de leefbaarheid, de ervaren verkeersoverlast.
  - M. We stimuleren recreatief en functioneel fietsverkeer.

Afspraken

Onderstaande afspraken zijn op dit programma van toepassing.

- 3.01 Tussen de kernen Lieshout, Aarle-Rixtel, Beek en Donk en Mariahout wordt een bebouwingsvrije zone in acht genomen om te voorkomen dat deze kernen sluipenderwijs naar elkaar groeien. Doel is dat de kernen - met behoud van een eigen identiteit - zelfstandig waarneembaar blijven en niet visueel-ruimtelijk versmelten.
- 3.02 Bij het proces rond de gebiedsontwikkeling aan de Heuvel in Lieshout is niets doen geen optie. We gaan voor het beste plan voor Lieshout. Het plan wordt naast verlevendiging, stedenbouwkundige inpassing en verkeersveiligheid, ook getoetst aan haalbaarheid, betaalbaarheid en draagvlak. De politieke beoordeling is voor de partijen een vrije kwestie in een open debat.
- 3.03 Wij stellen een Omgevingsvisie op voor de kernen die door de raad vóór 1 januari 2025 moet zijn vastgesteld. Het centrale thema hierin is meer integrale aandacht voor wonen, klimaat, water en groen binnen de bebouwde kom.
- 3.04 De beleidslijnen zoals verwoord in de beide omgevingsvisies voor het buitengebied en de kernen, worden in een omgevingsplan geïmplementeerd.
- 3.05 De Brede Plattelandsbestemming wordt uitgewerkt zoals verwoord in de vastgestelde Omgevingsvisie Buitengebied. Doel hiervan is meer juridische ruimte te bieden voor omzetting naar een andere functie in het buitengebied, zonder kostbare en tijdrovende procedures.
- 3.06 Landelijke en provinciale regels zijn leidend voor de landbouw. Wel stimuleren we boeren en tuinders om hun bedrijfsvoering te verduurzamen.
- 3.07 De gemeente wordt overspoeld met woningbouwinitiatieven. Het aantal woningen dat hiermee gepaard gaat overstijgt de woningbehoefte op de lange termijn. We maken in 2022 daarom ingrijpende keuzes in het woningbouwprogramma om de ontwikkeling van kansrijke projecten, in lijn met onze ambities in de Woonvisie, mogelijk te maken.
- 3.08 Bij inbreiding wordt allereerst ingezet op herbestemming, transformatie of vervanging van bestaande gebouwen, met name gericht op het bereiken van de doelstellingen in de Woonvisie.
- 3.09 Bij het streven om meer groen in de nabijheid van woningen te handhaven of te realiseren, geldt de 3-30-300 regel als denkrichting.
- 3.10 Bij nieuwe gebiedsontwikkelingen wordt natuur-inclusiviteit van bebouwing en openbare ruimte als norm gehanteerd.
- 3.11 In afspraken met gebiedsontwikkelaars wordt bij de toewijzing van koop- en huurwoningen ingezet op voorrang voor de eigen inwoners, personen met een economische binding en spijtoptanten. Bij de uitgifte van gemeentelijke gronden worden eveneens de (juridische) mogelijkheden hiervoor benut. Daarnaast integreren we zelfbewoningsplicht in ons beleid.
- 3.12 Er worden onderhoudsplannen opgesteld voor het openbaar groen, waarbij groenbeleving, biodiversiteit en klimaatadaptatie leidende principes zijn.
- 3.13 We werken aan een normering voor een toekomstbestendige inrichting van de openbare ruimte, waarbij rekening wordt gehouden met mensen met een geestelijke of fysieke beperking.
- 3.14 Bij het terugdringen van wateroverlast ten gevolge van clusterbuien wordt ingespeeld op kansen (grondverwerving), maar worden inwoners ook gestimuleerd om hun eigen verantwoordelijkheid te nemen.

- 3.15 Op het gebied van grootschalige opwek van energie wordt in beginsel ingezet op bewezen en effectieve maatregelen. Besparende maatregelen en zonnepanelen op het dak worden met voorrang gestimuleerd.
- 3.16 Bij de eventuele plaatsing van windmolens is voldoende draagvlak een vereiste, met lokaal eigenaarschap als uitgangspunt. Daarbij worden de resultaten en conclusies van de omgevingsdialoog meegenomen.
- 3.17 De gemeente blijft investeren in regionale samenwerking op het gebied van toerisme en recreatie. Laarbeek wordt als onderdeel van Land van de Peel gepromoot.
- 3.18 We zetten in op het versterken van de natuur en landschap van Laarbeek, met het oog op het bevorderen van de biodiversiteit, met als zwaartepunten 't Gulden Land en de tweede fase van waterhouderij De Blauwe Poort. 't Gulden Land wordt in goede samenwerking met de gemeente Helmond en Waterschap Aa en Maas gecontinueerd.
- 3.19 We vinden de bescherming en instandhouding van het erfgoed in het algemeen en van Landgoed Eyckenlust, Landgoed Croy en Missieklooster Heilig Bloed erg belangrijk. Hierbij geldt 'behoud door ontwikkeling' als uitgangspunt.
- 3.20 Het paraplubestemmingsplan archeologie en monumenten en de Kerkenvisie worden opgesteld.
- 3.21 In verband met het grote aantal verkeersuitdagingen binnen het grondgebied van Laarbeek, wordt een Integrale Verkeersstudie verricht, met daarin een doorkijk naar en afstemming met de regionale verkeersproblematiek en de kansrijke inbreidings- en uitbreidingslocaties. In deze studie worden ook onderwerpen als de Sonseweg en de ervaren verkeersoverlast in de kernen meegenomen.
- 3.22 We accepteren een 2x2-baans N279, indien nut en noodzaak (Ladder van Verdaas) op basis van actuele cijfers zijn aangetoond.
- 3.23 Bij de planontwikkeling voor de N279 wijzen wij een omleiding rond Dierdonk, hetgeen nieuw asfalt betekent, af.
- 3.24 De aansluiting van de N615 op de N279 (fly-over) en de aansluiting van de Peeleindseweg op de N615 (rotonde) worden bij voorrang met een hoge urgentie geprioriteerd.
- 3.25 We streven naar het oplossen van het verkeersknelpunt bij de Beekse brug.

Taakvelden per programma

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

- 0.10.3 Mutaties reserves programma 3
  - 2.1 Verkeer, wegen en water
  - 2.3 Recreatieve Havens
  - 5.4 Musea
  - 5.5 Cultureel erfgoed
  - 5.6 Media
  - 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie
  - 7.4 Milieubeheer
  - 8.1 Ruimtelijke Ordening
  - 8.3 Wonen en bouwen

Financiën

Onderstaande tabel geeft het verloop van het programmasaldo weer.

	Begroting	Meerjarenperspectief		
<i>bedragen x 1.000</i>	2023	2024	2025	2026
Primitieve begroting 2022-2025	-7.274	-7.304	-7.486	-7.549
Mutaties tot en met mei	6	6	6	6
1e Tussenrapportage 2022	-20	-21	-21	-21
Saldo na 1e Tussenrapportage 2022	-7.288	-7.320	-7.501	-7.565
Saldo na Kadernota 2023-2026	-7.288	-7.320	-7.501	-7.565

Programma 4 Economie en werkgelegenheid

Portefeuillehouders

Wethouder Briels
Wethouder Slaets-Sonneveldt
Wethouder Van den Berkmortel

Ontwikkelingen

Regionale schaa sprong

Onze regio staat aan de vooravond van een forse schaa sprong: een nieuwe ontwikkelfase die mede wordt ingegeven door de snelle groei van de bedrijven in de Brainportregio. De verwachte groei van onze industriële bedrijven tot 2030 en verder is dermate groot, dat dit ook impact zal hebben op het woon- en leefklimaat in onze regio en in onze gemeente.

Bedrijfskavels

De uitgifte van bedrijfskavels is de afgelopen jaren versneld. Bedrijventerrein Bemmer IV is zo goed als uitverkocht en er is meer vraag naar kavels dan aanbod. Dat geldt voor de gehele regio. In de toekomst is het mogelijk gewenst om een onderzoek op te starten naar de mogelijkheden om vraag en aanbod meer op elkaar af te stemmen.

Detailhandel

De detailhandel in Laarbeek staat onder druk. De belangrijkste oorzaken zijn toenemende mobiliteit, internetmogelijkheden, schaalvergroting en de behoefte aan recreatief winkelen. De winkels in Laarbeek hebben vooral een lokale functie en zijn van belang voor een leefbare woonomgeving voor alle inwoners, maar ook voor economie en werkgelegenheid. Het is belangrijk de winkelstructuur te bewaken en het winkelen door inwoners in de eigen kernen te stimuleren.

Stichting Ondernemersfonds

Laarbeek heeft sinds 2017 een ondernemersfonds. Het is een initiatief van Parkmanagement Laarbeek, CentraManagement Laarbeek en ZLTO. Het fonds is bedoeld om georganiseerd ondernemerschap in staat te stellen om collectieve zaken structureel te financieren en daarmee de economie in Laarbeek te versterken.

Ambities

- A. Er zijn voldoende bedrijfskavels beschikbaar in Laarbeek en in de regio.
- B. We nemen een actieve houding aan in het versterken van de winkelcentra en het tegengaan van leegstand van centrum panden.
- C. Arbeidsmigranten worden op een menswaardige manier gehuisvest.

Afspraken

Onderstaande afspraken zijn op dit programma van toepassing.

- 4.01 De gemeente ondersteunt de realisatie van een regionaal bedrijventerrein in de regio en zet tevens in op uitbreiding van bedrijventerrein Bemmer ten behoeve van de lokale behoefte.
- 4.02 De bestaande Retailnota wordt op actualiteit ververst.
- 4.03 In ons vestigingsbeleid wordt het bieden van (meer) werkgelegenheid als toewijzingscriterium gehanteerd.
- 4.04 De gemeente neemt haar verantwoordelijkheid waar het gaat om de huisvesting van arbeidsmigranten, conform recent vastgesteld beleid.

Taakvelden per programma

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

- 0.10.4 Mutaties reserves programma 4
- 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden
- 3.1 Economische ontwikkeling
- 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur
- 3.3 Bedrijfsloket en -regelingen
- 3.4 Economische promotie
- 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

Financiën

Onderstaande tabel geeft het verloop van het programmasaldo weer.

	Begroting	Meerjarenperspectief		
	2023	2024	2025	2026
<i>bedragen x 1.000</i>				
Primitieve begroting 2022-2025	-407	-419	-445	-445
Mutaties tot en met mei	0	0	0	0
1e Tussenrapportage 2022	-3	-3	-3	-3
Saldo na 1e Tussenrapportage 2022	-409	-421	-447	-447
Saldo na Kadernota 2023-2026	-409	-421	-447	-447

Programma 5 Gezondheid, welzijn, zorg en onderwijs

Portefeuillehouders

Wethouder Briels
Wethouder Slaets-Sonneveldt

Ontwikkelingen

Decentralisatie en integraliteit

De decentralisatie richting gemeente is de afgelopen jaren steeds verder doorgevoerd en de transitie in het sociaal domein heeft vorm gekregen. De komende jaren ligt het zwaartepunt op het gebied van preventie. Het koersdocument 'Samenwerken door Samen Werken' van de vijf Peelgemeenten - georganiseerd in een gemeenschappelijke regeling - geeft de komende jaren richting met de nadruk op de omgeving en context van de gemeenten.

De integrale aanpak van het sociaal domein heeft zijn vruchten afgeworpen. Door te ontschotten staat er momenteel een sociaal domein waarin over de verschillende leefdomeinen wordt samengewerkt, met als doel de goede en adequate ondersteuning voor onze inwoners. Dit is ook financieel merkbaar, Laarbeek heeft de afgelopen periode hard gewerkt aan een financieel stabiel sociaal domein. We willen maatwerk bieden, toegesneden op de individuele ondersteuningsbehoefte. Van het gelijkheidsbeginsel naar erkende ongelijkheid, het ongelijkheidsbeginsel. Doen wat nodig is in dit geval, in deze situatie binnen deze omstandigheden.

Integrale samenwerking is de sleutel tot het voorkomen van escalaties of het snel de-escaleren. De Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (Wams) geeft hier meer handvatten voor. De Wams helpt gemeenten om bij inwoners met 'gestapelde problemen' de regierol te pakken voor een integrale aanpak.

Vroegsignalering

We willen steeds meer aandacht besteden aan de voorkant van het proces. Daarbij is vroegsignalering een belangrijke methodiek. Momenteel is vroegsignalering reeds actief bij schuldhulpverlening; dit wordt breder uitgerold. Ook gaan we meer inzetten op preventie en collectiviteit. Hierdoor hoeven minder inwoners een beroep te doen op specialistische zorg en ondersteuning. Voorbeelden hiervan zijn o.a. de huiskamers in de kernen en de acties rondom Vitaal Laarbeek. Hierin blijven we met onze maatschappelijke partners innoveren en ontwikkelen op basis van de behoeften binnen de samenleving.

Eenzaamheid

Je goed voelen wordt voor een belangrijk deel bepaald door mensen om je heen. Mensen met wie je lief en leed kunt delen en op wie je een beroep kunt doen als het even minder goed gaat. Helaas heeft niet iedereen een sociaal netwerk waarop hij terug kan vallen. Eenzaamheid wordt door veel van onze inwoners als een groot probleem ervaren. Het gemis aan verbondenheid met anderen kan nadelige gevolgen hebben voor de gezondheid en ertoe leiden dat mensen meer gebruik maken van voorzieningen. Eenzaamheid is bovenal vanuit menselijke oogpunt ongewenst. Wij willen hen (jong en oud) niet aan hun lot overlaten.

Vrijwilligers

Onze vrijwilligers zijn cruciaal voor het functioneren en floreren van onze maatschappij. Onze waardering hiervoor is groot en heeft onze voortdurende aandacht. Tegelijkertijd zetten we in op slimme samenwerkingen tussen verenigingen, mede om de inzet van vrijwilligers toekomstbestendig te houden.

Positieve gezondheid

Gezondheid kan gezien worden als 'het vermogen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven'. Het gaat niet alleen om de afwezigheid van ziekte. Mensen die goed leren omgaan met hun ziekte

(aanpassingsvermogen) ervaren hun gezondheid over het algemeen ook als goed. Er wordt niet zozeer gekeken naar problemen of beperkingen, maar naar de mogelijkheden die mensen zelf nog hebben. Wij willen blijvend inzetten op deze nieuwe benaderingswijze van gezondheid.

Dementie

Door de toenemende vergrijzing van onze maatschappij wordt het aandeel van mensen met een vorm van dementie in de toekomst groter. Laarbeek probeert daar op in te spelen door een dementie-vriendelijke gemeente te zijn waarin gekeken wordt naar de dementerende mens en zijn omgeving. Omdat mensen langer thuis blijven wonen moet de zorg hierop aangepast worden. Ook het begrip voor mensen met dementie in onze dorpen zal moeten veranderen zodat ze langer mee kunnen doen in hun buurt en vereniging.

Mantelzorg

Steeds vaker wordt bij het verlenen van zorg een beroep gedaan op vrijwilligers die mantelzorg verlenen. Mantelzorg verlenen, hoort bij het leven. Dat neemt niet weg dat mantelzorgers overbelast kunnen raken. Slechts een beperkt gedeelte van de mantelzorgers is in beeld bij de welzijnsorganisatie. Veel van hen vinden het normaal wat ze doen en hebben geen behoefte aan ondersteuning of advies. In de toekomst zal steeds vaker een beroep op mantelzorgers moeten worden gedaan. De mantelzorger moet, daar waar nodig en gewenst, vanuit de sociale basisstructuur ondersteund en ontlast worden.

Participatiewet

Sinds 1 januari 2015 is de Participatiewet van kracht. Dit betekent dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor het bieden van ondersteuning aan mensen met (verminderd) arbeidsvermogen bij het vinden van passend werk. Laarbeek werkt hiervoor regionaal samen in het werkbedrijf Senzer. Om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te kunnen begeleiden naar de reguliere arbeidsmarkt zijn voorzieningen nodig, zoals werkervaringsplaatsen en mogelijkheden voor maatschappelijke deelname bij lokale voorzieningen. Door een breder aanbod van dergelijke (laagdrempelige) voorzieningen wordt de kans tot de toeleiding naar de arbeidsmarkt vergroot. Hierbij wordt geconstateerd dat de complexiteit van de doelgroep toeneemt met meer intensieve begeleiding tot gevolg.

Participatie en armoede

We zetten ons in om (verborgen)armoede te bestrijden, armoede die voor de samenleving niet zichtbaar, is met als uitgangspunt gelijke kansen voor iedereen. Daarbij willen we speciale aandacht besteden aan kinderarmoede.

Preventie en vroegtijdig signaleren van betalingsachterstanden kunnen helpen om (problematische) schulden te voorkomen. Problematische schulden leiden niet zelden tot gezondheidsproblemen, een beroep op de bijstand en/of huisuitzetting of zelfs tot jeugdhulpvraagstukken. We vinden het daarom van belang om de schulddienstverlening verder door te ontwikkelen.

Jeugdparticipatie

Jeugdparticipatie is het maatschappelijk meedoen van jeugd, bijvoorbeeld door vrijwilligerswerk of via een maatschappelijke stage. Dit geeft jongeren inspraak en invloed en een bredere kijk op de maatschappij waar ook zij onderdeel van uitmaken. Ze krijgen de mogelijkheid om initiatief te nemen en verantwoordelijkheid te dragen.

Statushouders/vluchtelingen

De komst van vluchtelingen naar Nederland betekent ook iets voor de gemeente Laarbeek. Sommige vluchtelingen krijgen de status 'statushouder' en iedere gemeente heeft een opgave om een bepaald aantal statushouders te huisvesten. Naast de huisvesting moeten de statushouders wegwijs gemaakt worden in de gemeente, wordt arbeidsparticipatie in gang gezet en moeten kinderen naar school. Als gevolg van de oorlog in Oekraïne is onze gemeente gevraagd om de mogelijkheden te onderzoeken voor opvang voor langere tijd. Deze opvang zal ook het nodige vragen van onze sociale voorzieningen.

Accommodaties

In Laarbeek is de afgelopen jaren flink geïnvesteerd in voorzieningen in alle dorpen, waardoor

er een uitstekend niveau aan sociale, culturele en educatieve voorzieningen aanwezig is. Dit willen we naar de toekomst toe ook zo behouden. Dat vraagt om reserveringen/investeringen voor het beheer en onderhoud van de voorzieningen en ook om een andere verdeling van de verantwoordelijkheden. Er zal een grotere rol en inbreng van de inwoners en organisaties worden verwacht.

Energie-neutrale gemeentelijke gebouwen

De gemeente heeft circa negentig gemeentelijke objecten in beheer. Deze worden via planmatig onderhoud beheerd aan de hand van een meerjaren-onderhoudsprogramma. In het licht van het klimaatakkoord zijn er doelstellingen op het gebied van verduurzaming maatschappelijk vastgoed bijgekomen. De provincie en de MRE-gemeenten hebben een ondersteunende taak richting (kleine) gemeenten om deze opgave te realiseren. Laarbeek is hiervoor pilotgemeente met twee projecten. Daarnaast is de opdracht verstrekt om een routekaart voor verduurzaming voor al onze objecten in kaart te brengen.

De komende jaren moet rekening worden gehouden met een forse investering voor het energieneutraal maken van de gemeentelijke gebouwen. Deze investeringen betalen zich op termijn terug door een beduidend lagere energielast.

Ambities

- A. We willen een bijdrage leveren aan het tegengaan van de toenemende sociale en culturele tweedeling in de maatschappij.
- B. We werken toe naar een sociaal domein zonder schotten met minder regels, met als doelstelling om goede zorg betaalbaar te houden.
- C. We richten ons op de bestrijding van de (verborgen) armoede.
- D. We zetten ons in voor een eenzaamheidsaanpak (voor jong en oud).
- E. Vanwege het belang voor de samenleving blijven we verenigingen en vrijwilligers actief ondersteunen.
- F. We blijven inzetten op een bredere kijk op (positieve) gezondheid.
- G. We willen overbelasting van mantelzorgers voorkomen.
- H. Voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt worden laagdrempelige voorzieningen gecreëerd, gericht op participatie (inclusiviteit).
- I. De participatie van jeugd in de samenleving wordt bevorderd.
- J. We onderschrijven het belang van algemeen toegankelijke voorzieningen.
- K. We zorgen ervoor dat de functionaliteit en het beheer van onze accommodaties op orde blijven.

Afspraken

Onderstaande afspraken zijn op dit programma van toepassing.

- 5.01 De komende raadsperiode wordt gewerkt aan een nieuw Beleidsplan sociaal domein met als centrale thema's integraliteit, maatwerk, inclusiviteit, toegankelijkheid (in brede zin) en vindbaarheid.
- 5.02 We rollen vroegsignalering breder uit over het sociaal domein.
- 5.03 We blijven inzetten op activerend huisbezoek.
- 5.04 Het minimabeleid krijgt een stevige impuls met extra aandacht voor vroegsignalering.
- 5.05 We ontwikkelen de huiskamerprojecten door.
- 5.06 Laarbeek blijft inzetten op een 'dementie-vriendelijke gemeente'.
- 5.07 De mantelzorger wordt ondersteund en ontlast.
- 5.08 Schulddienstverlening wordt verder uitgebouwd.
- 5.09 We zijn ruimhartig in de opvang van statushouders en vluchtelingen.
- 5.10 We zetten in op maatwerk door samenwerking met alle partners die nodig zijn om mensen te helpen volwaardig deel te nemen aan de arbeidsmarkt en kijken daarbij over de grenzen van de bestaande regels en kaders heen.
- 5.11 Er vindt een herijking plaats van het accommodatiebeleid, waarbij tevens wordt gestudeerd op de wenselijkheid en uitvoerbaarheid van omni-verenigingen.

- 5.12 We zetten in op het toekomstbestendig maken van het Ontmoetingscentrum Beek en Donk.
- 5.13 De energieneutraliteit van gemeentelijke gebouwen wordt aangepakt, hetgeen een forse investering tot gevolg kan hebben. Hierbij wordt niet alleen naar de kosten, maar ook naar de opbrengsten en vervangingsinvesteringen gekeken. De gemeente streeft naar een 55% reductie van de CO2-voetafdruk van haar gemeentelijke gebouwen in 2030 (ten opzichte van 1990). Maatregelen worden bij voorkeur uitgevoerd tijdens natuurlijke vervangingsmomenten.

Taakvelden per programma

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

- 0.10.5 Mutaties reserves programma 5
- 4.2 Onderwijshuisvesting
- 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken
- 5.1 Sportbeleid en activering
- 5.2 Sportaccommodaties
- 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie
- 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie
- 6.2 Wijkteams
- 6.3 Inkomensregelingen
- 6.4 Begeleide participatie
- 6.5 Arbeidsparticipatie
- 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)
- 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+
- 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-
- 6.82 Geëscaleerde zorg 18-
- 7.1 Volksgezondheid

Financiën

Onderstaande tabel geeft het verloop van het programmasaldo weer.

	Begroting		Meerjarenperspectief	
	2023	2024	2025	2026
<i>bedragen x 1.000</i>				
Primitieve begroting 2022-2025	-20.430	-20.254	-20.105	-20.043
Mutaties tot en met mei	0	0	0	0
1e Tussenrapportage 2022	-166	-163	-163	-168
Saldo na 1e Tussenrapportage 2022	-20.596	-20.417	-20.268	-20.211
Saldo na Kadernota 2023-2026	-20.596	-20.417	-20.268	-20.211

Programma 6 Financiën en bedrijfsvoering

Portefeuillehouders

Burgemeester Van der Meijden
Wethouder Briels

Ontwikkelingen

De financiële situatie

De financiële situatie van de gemeente is gezond. We hebben een structureel sluitend meerjarenperspectief in de begroting 2022 en volgende jaren gepresenteerd. De provincie als toezichthouder heeft geen kritische kanttekening bij onze begroting gemaakt. Hierbij moet worden aangetekend dat we in hoge mate afhankelijk zijn van de Rijksvergoedingen.

Door steunpakketten vanwege corona, structurele compensatie voor de gestegen kosten van het sociaal domein en meevallers in de september-circulaire 2021 is er bij de totstandkoming van de begroting 2022 een ruime financiële situatie ontstaan. Er zijn bedragen in de begroting opgenomen voor risico's voor het sociaal domein en de herverdeling van het gemeentefonds. Onze reservepositie is goed.

Daarnaast zijn er veel bewegingen in grondexploitaties, waardoor steeds gekeken moet worden of de risicoreserve grondexploitatie toereikend dan wel te hoog of te laag is in relatie tot de onderliggende risico's. De reserve bedraagt nu keurig 4,4 miljoen euro. Wanneer deze te hoog is, wordt deze afgeroomd naar de algemene reserve.

Personeelsbestand

De ambtelijke organisatie bestaat uit de gemeentesecretaris, vier afdelingen met elk een afdelingsmanager, een kleine staf en de griffie. Op het moment van het opstellen van de begroting 2022 was er sprake van een formatie-omvang van 114,55 fte. Een organisatie, waarvan de (wettelijke) taken en opgaven de afgelopen jaren enorm zijn toegenomen qua complexiteit in samenhang, wetgeving en eisen. Denk bijvoorbeeld aan de ontwikkeling van jeugdzorg, de Omgevingswet, vertaling van de doelen uit het Klimaatakkoord, burgerparticipatie, ondermijning, maar ook de juridisering van de maatschappij. Ook het aantal ruimtelijke plannen dat om een beoordeling vraagt heeft een enorme vlucht genomen. Burgers worden bovendien steeds mondiger en nemen sneller met de gemeente contact op als zij ergens een klacht over hebben. Dit vraagt van onze medewerkers een andere manier van werken waarbij goede communicatieve vaardigheden belangrijk zijn.

Aan de andere kant ligt het vraagstuk van kwetsbaarheid en goedschaligheid ook steeds op tafel, bij een ambtelijk apparaat waar veel vakgebieden/functies bemenst worden door één persoon. Dit maakt ons kwetsbaar - zeker in een veranderende arbeidsmarkt - en maakt ook dat we steeds bestuurlijke ambities in balans moeten brengen en houden met én eventueel uitbreiden van onze capaciteit. Strategisch personeelsbeleid en -planning is hiervoor een belangrijk instrument dat de komende jaren verder uitgewerkt wordt. Het boeien en binden van kwalitatief goed personeel is één van de belangrijkste uitdagingen de komende jaren.

Informatisering & Automatisering

Door de toenemende digitalisering is het zorgvuldig omgaan met de informatie en gegevens van inwoners (persoonsgegevens) en organisaties ook voor gemeenten van steeds groter belang. Uitval van computers, het zoek raken van gegevensbestanden of het door onbevoegden kennismaken dan wel manipuleren van bepaalde gegevens kan ernstige gevolgen hebben voor de continuïteit van de dienstverlening. Een betrouwbare, beschikbare en correcte informatiehuishouding is essentieel voor de dienstverlening van gemeenten en de privacy van onze inwoners.

Ambities

- A. We streven ernaar om de goede financiële situatie te behouden dan wel te verbeteren.
- B. Het personeelsbestand van de gemeente is kwalitatief en kwantitatief in overeenstemming

met haar taken.

C. De gemeentelijke systemen voor Informatisering & Automatisering zijn robuust, dataveilig en toekomstbestendig.

Afspraken

Onderstaande afspraken zijn op dit programma van toepassing.

- 6.01 We zijn terughoudend met het verhogen van de lasten voor onze inwoners.
- 6.02 We blijven investeren in het behoud van ons hoge voorzieningenniveau, met een realistische blik op mogelijkheden, onmogelijkheden en goed uit te leggen overwegingen. Onroerend Zaak Belasting is niet bij voorbaat sluitpost van de begroting. Er dient een balans te zijn tussen opbrengsten, kosten en het voorzieningenniveau in onze kernen.
- 6.03 De gemeente investeert - aangetoond door een goede onderbouwing - in het personeelsbestand en de bedrijfsvoering, zodat die in evenwicht zijn met de maatschappelijke opgaven en taken van deze tijd.
- 6.04 We sturen actief op het grondbedrijf vanuit een brede totaalblik (niet per project), met een goede balans tussen beleidsdoelstellingen en financiële positie.
- 6.05 We zetten in op verantwoord actief grondbeleid.
- 6.06 We streven naar meer kostendekkende heffingen en retributies.
- 6.07 De invoering van verblijfsbelasting wordt versneld ingevoerd per 2024.
- 6.08 We zoeken naar mogelijkheden om een herstructureringsfonds of een vereveningsfonds in het leven te roepen voor het realiseren van sociale woningbouw.

- 6.09 Er wordt gekeken naar de financiële en praktische mogelijkheden om rioolheffing te baseren op werkelijk waterverbruik.

Taakvelden per programma

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

- 0.10.6 Mutaties reserves programma 6
  - 0.4 Ondersteuning organisatie
  - 0.5 Treasury
  - 0.61 OZB woningen
  - 0.62 OZB niet-woningen
  - 0.64 Belastingen Overig
  - 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds
  - 0.8 Overige baten en lasten
  - 0.9 Vennootschapsbelasting

Financiën

Onderstaande tabel geeft het verloop van het programmasaldo weer.

	Begroting	Meerjarenperspectief		
<i>bedragen x 1.000</i>	2023	2024	2025	2026
Primitieve begroting 2022-2025	30.820	30.691	30.800	30.764
Mutaties tot en met mei	0	0	0	0
1e Tussenrapportage 2022	105	101	102	108
Saldo na 1e Tussenrapportage 2022	30.925	30.792	30.902	30.872
Saldo na Kadernota 2023-2026	30.925	30.792	30.902	30.872

Financiële kaderstelling

Algemeen

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de diverse financiële uitgangspunten. Deze zijn van belang bij de verdere uitwerking richting de samenstelling van de begroting 2023 met bijbehorend meerjarenperspectief 2024-2026.

Financiële uitgangspunten 2023-2026

In de nu voorliggende kadernota zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd voor de jaarschijven 2023-2026 als opmaat naar de samenstelling van de begroting 2023 met bijbehorend meerjarenperspectief 2024-2026.

1. De basis van het meerjarenperspectief is de gewijzigde begroting 2022 (inclusief de 1^e tussenrapportage 2022).
2. In de vastgestelde begroting 2022 is in het meerjarenperspectief 2024-2026 uitgegaan van een constant loon- en prijspeil in zowel de uitgaven als inkomsten (o.a. de berekening van de Uitkering Gemeentefonds). Hiermee wordt ook rekening gehouden in deze kadernota, tenzij anders vermeld.
3. Het subsidieprogramma 2021-2023 is vastgesteld in de raadsvergadering van 19 november 2020 en vormt onderdeel van de op te stellen begroting 2023.
4. De laatst bekende cao gemeentebesturen heeft een looptijd van 2 jaar: 1 januari 2021 tot 1 januari 2023. De structurele gevolgen die hieruit voortvloeien, zijn al verwerkt in de geraamde salarissen in de begroting 2022.
Omdat de huidige cao per 1 januari 2023 gaat aflopen en nog geen nieuwe cao is afgesloten, wordt voorlopig voor 2023 een loonindexering toegepast op basis van de raming van de loonindexering uit de laatst bekende Macro Economische Verkenningen (MEV) van het Centraal Planbureau (MEV 2022 - september 2021), t.w. +2,3%.
Of deze voorlopig toegepaste loonindexering 2023 (+2,3%) uiteindelijk toereikend is, zal moeten blijken als een nieuwe cao-gemeentebesturen bekend wordt. De daaruit voortvloeiende verplichtingen worden dan uiteindelijk leidend als toe te passen indexering van de personeelskosten.

De nominale loonstijgingen worden niet afzonderlijk gecompenseerd via de Algemene Uitkering. Het Gemeentefonds kent één procentueel accres/decreas (groei/krimp) dat gelijk is aan het percentage accres/decreas van de gecorrigeerde netto-rijksuitgaven. De gemeente moet dus zelf de feitelijke mutatie in de nominale ontwikkelingen (lonen en prijzen) dekken uit het toegekende accres/decreas.

5. De indexering van de budgetten met betrekking tot alle overige uitgaven en inkomsten vindt eveneens (tenzij andere contractuele afspraken) plaats op basis van de raming van de prijsindexering uit de laatst bekende Macro Economische Verkenningen (MEV) van het Centraal Planbureau (MEV 2022 - september 2021), t.w. +1,6%. Per saldo worden dus voor 2023 de budgetten van 2022 in de basis verhoogd met 1,6% (indexering 2023: +1,6%).
6. Prognose aantal inwoners:

1-1-2022	22.938 inwoners	werkelijk
1-1-2023	22.958 inwoners	(+ 20 inwoners)
1-1-2024	22.978 inwoners	(+ 20 inwoners)
1-1-2025	22.998 inwoners	(+ 20 inwoners)
1-1-2026	23.018 inwoners	(+ 20 inwoners)

7. Prognose aantal woonruimten:
1-1-2022	9.855 woonruimten	werkelijk
1-1-2023	9.931 woonruimten	(+ 76 woonruimten)
1-1-2024	10.070 woonruimten	(+ 139 woonruimten)
1-1-2025	10.180 woonruimten	(+ 110 woonruimten)
1-1-2026	10.296 woonruimten	(+ 116 woonruimten)
- De geraamde ontwikkeling van het aantal woonruimten is het resultaat van een geactualiseerde woningbouw-prognose van de gemeente Laarbeek.
8. Autonome reële toename van de personeelslasten als gevolg van nominale periodieke verhogingen (jaarlijks € 15.000) en een stelpost t.b.v. de financiële consequenties als gevolg van bevorderingen, functiewaardering, marktconforme aanpassingen etc. (jaarlijks € 10.000).
9. Rente interne financieringsmiddelen, voorzieningen o.b.v. contante waarde: 3%
Rente nieuwe investeringen: 1%
10. De afschrijvingen worden tegen dezelfde termijnen doorgerekend als in de begroting 2022. Nieuwe investeringen worden afgeschreven op basis van het gestelde in artikel 8 van de 'Financiële verordening gemeente Laarbeek 2019' ex artikel 212 gemeentewet.
11. Autonome toename onderhoudskosten o.a. door toename m² bestrating en plantsoenen gemiddeld € 20.000 per jaar (€ 10.000 wegen en € 10.000 bos, natuur- en landschapsbeheer).
12. Autonome toename opbrengst onroerende zaakbelastingen in verband met nieuw- en verbouw gemiddeld € 18.000 per jaar (woningen: € 11.000 / niet-woningen: € 7.000).
13. Bij de doorrekening van de hoogte van het Gemeentefonds is rekening gehouden met:
- het meerjarenperspectief op basis van de decembercirculaire 2021, aangevuld met de gevolgen uit de meicirculaire 2022 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK);
  - de ontwikkeling van het aantal inwoners;
  - de ontwikkeling van het aantal woonruimten;
  - methode constante lonen en prijzen voor de periode 2024-2026.
14. Het jaarlijks budget voor 'incidentele onvoorziene lasten' is als volgt geraamd:
- budgetbevoegdheid raad	€ 15.000
- budgetbevoegdheid college	€ 45.000
15. Als structurele budgetruimte om nader af te wegen bij de kadernota en/of begroting is per jaar een oplopend bedrag beschikbaar van € 15.000.
16. Het budget voor 'incidenteel nieuw beleid' is voorlopig geraamd op jaarlijks € 0 voor de periode 2023 t/m 2026.
17. Het budget voor 'structureel nieuw beleid' is voorlopig geraamd op jaarlijks € 0 voor de periode 2023 t/m 2026.
18. Voor de kapitaallasten van vervangingsinvesteringen voor de periode 2023 t/m 2026 zijn de volgende structurele stelposten jaarlijks oplopend opgenomen:
- vervangingsinvesteringen wegen	€ 23.000
- vervangingsinvesteringen openbare verlichting	€ 18.000
- vervangingsinvesteringen algemeen (overig)	€ 15.000